

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

จากการศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่องสิทธิในทรัพย์สินของคนไร้รัฐ ไร้สัญชาติ : ศึกษากรณีการทำธุรกรรมทางการเงินของคนไร้รัฐ ไร้สัญชาติ ผู้ศึกษาวิทยานิพนธ์ขอสรุปผลการศึกษาดังนี้

1. “คนไร้รัฐ” หมายความว่า บุคคลที่ไม่มีรัฐหนึ่งรัฐโดยยอมรับบุคคลนั้นในทะเบียนราษฎรของรัฐใดเลยในโลกอันหมายความว่า ในประการแรกว่า พวกเขาไม่ได้รับการยอมรับในสถานะคนสัญชาติในทะเบียนราษฎรของรัฐใดเลยบนโลก และผลในประการที่สองของความไร้รัฐย่อมได้แก่ ความไร้สถานะบุคคลที่ชอบด้วยกฎหมายคนเข้าเมืองของทุกรัฐบนโลกอันส่งผลท้ายที่สุดให้เป็นป็นคนเข้าเมืองผิดกฎหมายสำหรับรัฐทุกรัฐ ดังนั้น การขจัดปัญหาความไร้รัฐอย่างตรงปัญหาที่ประเทศไทยให้แก่คนไร้รัฐที่พบในประเทศไทย ก็คือ การยอมรับในเบื้องต้นในทะเบียนราษฎรไทยก่อน แม้ยังไม่อาจพิจารณายอมรับสถานะคนต่างด้าวที่ชอบด้วยกฎหมายคนเข้าเมืองหรือคนสัญชาติไทย พวกเขาอย่าไม่มีเอกสารพิสูจน์ตนที่ออกโดยรัฐใดเลยบนโลก

2. “คนไร้สัญชาติ” หมายถึง บุคคลที่ได้รับการบันทึกในทะเบียนราษฎรของรัฐใดเลยบนโลก พวกเขามีสถานะเป็นคนต่างด้าวสำหรับทุกประเทศบนโลกคนไร้สัญชาติในทะเบียนราษฎรไทย มีอยู่ ๒ ประเภท กล่าวคือ (1) คนที่รอการพิสูจน์ความเป็นคนสัญชาติไทย แต่การพิสูจน์ยังไม่เสร็จสิ้น ซึ่งความไร้สัญชาติของพวกเขาเป็นปัญหาที่ข้อเท็จจริง มิใช่ปัญหาข้อกฎหมาย และ (2) คนที่ฟังได้ว่าไม่มีสัญชาติไทย การขจัดปัญหาความไร้สัญชาติจึงต้องทำโดยการให้สัญชาติไทย

3. คนไร้รัฐ ไร้สัญชาติในประเทศไทยจำแนกได้ 5 ประเภท คือ (1) คนไร้รัฐโดยสิ้นเชิง (2) คนไร้สัญชาติที่มีชื่อในทะเบียนราษฎรไทยในสถานะคนต่างด้าวแต่มีข้อเท็จจริงฟังได้แล้วว่าเป็นคนสัญชาติไทย (3) คนไร้สัญชาติที่มีชื่อในทะเบียนราษฎรไทยในสถานะคนต่างด้าวแต่มีข้อเท็จจริงว่าไม่เป็นคนสัญชาติไทยและเกิดในประเทศไทย (4) คนไร้สัญชาติที่มีชื่อในทะเบียนราษฎรไทยในสถานะคนต่างด้าวและมีข้อเท็จจริงว่าไม่เป็นคนสัญชาติไทยและเกิดนอกประเทศไทย และ (5) คนไร้สัญชาติที่มีชื่อในทะเบียนราษฎรไทยในสถานะคนต่างด้าวประเภทแรงงานที่เข้าเมืองผิดกฎหมาย

4. คนไร้รัฐและคนไร้สัญชาติมีสิทธิในทรัพย์สินทั้งสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ ตามกฎหมายเอกชน และในส่วนของธรรมชาติของสิทธิและปัญหาความสามารถในการทำนิติกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้น กฎหมายขัดกันไทยให้เป็นไปตามกฎหมายของรัฐเจ้าของภูมิลำเนา แทนที่จะเป็นไปตามกฎหมายของรัฐเจ้าของสัญชาติ ดังนั้น หากคนไร้รัฐไร้สัญชาตินั้นมีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทย กฎหมายที่ใช้บังคับย่อมได้แก่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยแต่ในส่วนของสิทธิในการถือครองทรัพย์สินตามกฎหมายมหาชน อันหมายถึงการแทรกแซงของรัฐเพื่อจำกัดสิทธิในการถือครองทรัพย์สินนั้น เราพบว่า คนไร้รัฐไร้สัญชาติมีปัญหาในการถือครองทรัพย์สินที่สำคัญ 2 ประการ ก็คือ (1) เมื่อคนไร้รัฐไร้สัญชาติมีสถานะเป็นคนต่างด้าว พวกเขาจึงถูกจำกัดสิทธิสิทธิในการถือครองที่ดินโดยประมวลกฎหมายที่ดิน อันนำไปสู่ความยากลำบากที่มีที่อาศัย และ (2) สำหรับคนไร้รัฐโดยสิ้นเชิงซึ่งไม่มีเอกสารพิสูจน์ทราบตัวบุคคลที่ออกโดยรัฐ การพิสูจน์ความเป็นเจ้าของทรัพย์สินจึงเป็นไปอย่างยากลำบาก อาจจะต้องใช้พยานหลักฐานอื่น อาทิ พยานเอกสารอื่น พยานบุคคล อันทำให้คนไร้รัฐไร้สัญชาติประสบความสำเร็จไม่มั่นคงทางทรัพย์สินที่ตนมีสิทธิตามกฎหมายเอกชน

5. จากการศึกษาวิทยานิพนธ์พบว่า เงินเป็นทรัพย์สินที่กฎหมายไทยมิได้สร้างข้อจำกัดสิทธิแต่อย่างใด ทั้งในแง่มุมมองตามกฎหมายเอกชนและกฎหมายมหาชน สิทธิในเงินจึงเป็นสิทธิในทรัพย์สินที่ไม่ถูกเลือกปฏิบัติระหว่างคนชาติและคนต่างด้าว อันหมายถึงคนไร้รัฐไร้สัญชาติอีกด้วย โดยเฉพาะสิทธิในการฝากและถอนเงินกับธนาคารพาณิชย์ได้และสามารถฝากและส่งเงินผ่านไปรษณีย์ ซึ่งสิทธิดังกล่าวย่อมหมายถึงความมั่นคงและความปลอดภัยในการถือครองเงินอันเป็นปัจจัยที่สำคัญสำหรับมนุษย์ในโลกปัจจุบันทุกคน นอกจากนี้คนไร้รัฐไร้สัญชาติยังประสบปัญหาในการเปิดบัญชีเงินฝากหรือการรับส่งเงินทางธนาคาร ซึ่งสาเหตุที่ผู้ศึกษาวิทยานิพนธ์ได้ตรวจสอบพบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นมีสาเหตุมาจากเรื่องอื่นๆ ซึ่งมีใช้การปฏิเสธสิทธิในเงินของคนไร้รัฐไร้สัญชาติ สาเหตุที่สำคัญที่เกิดขึ้นสำหรับคนไร้รัฐโดยสิ้นเชิง ก็คือ พวกเขาไม่ได้พิสูจน์ตัวบุคคลจากเอกสารรับรองตัวบุคคลที่ออกโดยรัฐได้ การแสดงตนเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือต่อธนาคารพาณิชย์และบริษัทไปรษณีย์ไทยจึงทำไม่ได้ เว้นแต่ธนาคารพาณิชย์และบริษัทไปรษณีย์ไทยจะลงมาพิสูจน์และรับรองตัวบุคคลให้เอง ซึ่งก็ยังคงเป็นเพียงแนวคิดในบริษัทไปรษณีย์ไทยเท่านั้น แต่สำหรับคนไร้สัญชาติที่มีชื่อในทะเบียนราษฎรของรัฐนั้น การปฏิเสธการเปิดบัญชีเงินฝากหรือการส่งรับเงินทางธนาคารย่อมจะเป็นการเลือกปฏิบัติต่อผู้บริโภคนั้นขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชน พวกเขามีเอกสารรับรองตัวบุคคลที่ออกโดยรัฐ จึงไม่มีปัญหาในการพิสูจน์ทราบตัวบุคคลแต่อย่างใด

6. จากการศึกษาพบว่า คนไร้รัฐและคนไร้สัญชาติมีสิทธิในทรัพย์สินจึงสามารถซื้อ เช่า หรือทำนิติกรรมตามกฎหมายเอกชนเกี่ยวกับทรัพย์สินได้โดยมีสิทธิในการถือครอง อสังหาริมทรัพย์ แต่ไม่สามารถเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ได้ เช่น มีชื่อบ้านได้ แต่ถือครองกรรมสิทธิ์ในบ้านไม่ได้ เพราะบ้านเป็นอสังหาริมทรัพย์ และมีสิทธิในการซื้อรถทำใบขับขี่รถยนต์และเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในรถได้

5.2 ข้อเสนอแนะ

1. ปัญหาการเข้าสู่สิทธิในเงินของบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนเกิดจากเอกสารแสดงตนซึ่งบุคคลเหล่านี้อาจมีหรือทำสูญหาย ดังนั้น ในการทำธุรกรรมทางการเงินกับธนาคารพาณิชย์คนไร้รัฐและคนไร้สัญชาติจะต้องจัดเตรียมเอกสารแสดงตนให้พร้อม กล่าวคือ หากทำสูญหายจะต้องไปจัดทำเอกสารแสดงตนขึ้นมาใหม่ และหากมีเอกสารแสดงตนอยู่แล้ว จะต้องเข้าใจว่าบัตรประจำตัวหรือแบบรับรองที่ตนเองมี มีสิทธิอาศัยในประเทศไทยเป็นอย่างไร และมีสิทธิตามบัตรอย่างไรเพื่อเป็นข้อมูลในการตอบคำถามของเจ้าหน้าที่ธนาคารพาณิชย์ที่ไม่เข้าใจบัตรของคนต่างด้าว

2. กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย อาจต้องจัดทำหนังสือเวียนแก่หน่วยงานที่คนต่างด้าวจะต้องติดต่อ เช่น ธนาคารพาณิชย์ และสถาบันการเงินต่าง ๆ ในประเทศไทย เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับบัตรแสดงตนของคนต่างด้าวและสิทธิอาศัยในประเทศไทย หรือต้องปรับปรุงรูปแบบของแบบรับรองรายการทะเบียนประวัติบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน โดยอาจต้องกำหนดระยะเวลาของสิทธิอาศัยที่แน่นอนเพื่อเป็นการแก้ปัญหาที่ธนาคารพาณิชย์ปฏิเสธสิทธิในการเปิดบัญชีเงินฝาก

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาของคนไร้รัฐและคนไร้สัญชาติจะต้องประสานงานร่วมกันเพื่อร่วมกันกำหนดทิศทางในการแก้ไขปัญหาที่ไม่ซ้ำซ้อนและเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและให้ความช่วยเหลือกลุ่มบุคคลที่มีปัญหาได้อย่างทั่วถึง

4. เพื่อให้การปฏิบัติงานสัมฤทธิ์ผลจะต้องมีการติดตามและประเมินผลทำให้ความช่วยเหลือคนไร้รัฐและคนไร้สัญชาติเพื่อวิเคราะห์และอุปสรรคของการดำเนินงานเพื่อปรับปรุงการให้ความช่วยเหลือในโอกาสต่อไป

5. การจัดการฝึกอบรมพนักงาน หรือเจ้าหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับคนต่างด้าวประเภทต่าง ๆ ที่มีสิทธิอาศัยอยู่ในประเทศไทยเพื่อให้ทราบลักษณะและสิทธิของบัตร

ประเภทต่าง ๆ รวมทั้งระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้พนักงานที่เกี่ยวข้องมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถปฏิบัติงานเพื่อให้บริการแก่ประชาชนได้ดียิ่งขึ้น

6. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับคนต่างด้าว เช่น กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย อาจต้องจัดสรรงบประมาณส่วนหนึ่งเพื่อจัดทำคู่มือเกี่ยวกับบัตรแสดงตนของคนต่างด้าวประเภทต่าง ๆ ที่มีสิทธิอาศัยในประเทศไทย รวมทั้งคำนิยาม สิทธิอาศัย และข้อมูลที่เป็นสาระสำคัญเพื่อแจกจ่ายให้หน่วยงานที่ต้องให้บริการ เช่น ธนาคารพาณิชย์ใช้ประกอบในการพิจารณาการให้สิทธิในการทำธุรกรรมทางการเงินกับธนาคาร เช่น การเปิดบัญชีเงินฝาก และการให้สินเชื่อ เป็นต้น เพราะหากเจ้าหน้าที่ของธนาคารมีความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลต่าง ๆ ในบัตรแสดงตนก็จะเป็นข้อมูลสำคัญในการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ธนาคารที่จะรู้จักตัวตนของลูกค้ามากขึ้น